

גיליון מס' 549 פרשת יתרו
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בבעלי אסופות - הנותן שלג כצמר

איך סיכן הלל עצמו בשלג

נשאל רבינו במעשה עם הלל בגמ' יומא (ל"ה ב') שהיה בתקופת
טבת ע"ג ארובת ביהמ"ד לשמוע דא"ח וסיכן עצמו, הרי היה
יודע שהוא זמן ירידת השלגים, וכיצד סיכן הלל בעצמו ועלה
לגג ביהמ"ד הרי ק"ל (כתובות ל' א') הכל בידי שמים חוץ מציינים
ופחים, וכן בגמ' שבת (ל"ב א') לעולם אל יעמוד אדם במקום
סכנה, והשיב רבינו זצ"ל, מתחילה לא עלה בדעתו שיהא סכנה
ואח"כ לא הרגיש בזה מהתעמקותו בד"ת, (מתוך הספר המופלא
'הנותן שלג כצמר' בעניני שלג בהלכה ואגדה שו"ת עם רבנו אות ס"ז).

יום השלג - הרב שלג

פעם הראה רבינו זצ"ל, שבספר חזון איש (יורה דעה דף ר"ע ע"א)
מציין לשריפה שאירעה אצלם בעיר והוסיף רבינו וסיפר,
שבצעירותו כתב חידושי תורה ששייך ל'שיח השדה' חלק ג' ולא
נדפסו כי כידוע הרבה מהמחברות שמהם הדפיס את השיח
השדה חלק ג' לא נדפס לבסוף והיה זה ביום שירד שלג וכתב
בתחילה 'יום השלג' (להדבק ח"ב עמוד נ"ו ס' הספרים עמוד קי"ד), כמו
כן זכורני איך רבינו היה מקבל בחביבות את המחבר ואומר 'הרב
שלג' הגיע, והראה לו ששם ספרו בארון הספרים שמעל מושבו,
והיה משתעשע עמו בכל דיני התורה ששייכים לעניני שלג, (עי'
להדבק ח"ב עמוד שס"ט ת"ח הוציא ספר הנותן שלג כצמר מאז קרא לו הרב השלג).

איזה איסור יש ללכת בקור שלג כשאינו לבוש כראוי

כתב רבינו זצ"ל בתשובה, שאדם ההולך בימות הקור והשלג
ללא בגד ראוי לצינה, אם עלול להצטנן עובר על ונשמרתם מאד
לנפשתיכם, (שם אות צ"ג), והביא רבינו עוד, שנפסק ברמב"ם
הל' דעות (פ"ד ה"א) שצריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין
את הגוף, והביא מש"כ הרמב"ם (שם הי"ז) כשיצא אדם מן
המרחץ ילבש בגדיו ויכסה ראשו בבית החיצון כדי שלא תשלוט
בו רוח קרה, (שם אות צ"ב).

משיב הרוח ומוריד השלג

השיב רבינו זצ"ל דאם אמר בימות הגשמים משיב הרוח ומוריד
השלג במקום הגשם לכאורה לא מהני, (אשי ישראל פכ"ג הערה
קכ"א, ובסוה"ס תשובה ס"א, לגשמים בעתם ועי' בקובץ גליונות פ' בראשית
תשע"ז בשו"ת בהלכות ימי הגשמים).

אם יש ברכה בשלג כמו גשם

נשאל רבינו זצ"ל, היה שלג כבד בירושלים ושאלו אם שלג גם
הוא בכלל הברכה של יום הגשמים כדא"י בתענית (ז' א' ב'),
והשיב, במסכת תענית (ג' ב') איתא, מעלי תלגא לטורי כחמשה
מטרי לארעא, ששלג להרים מועיל כמו חמש פעמים גשם לארץ
משמע שהוא ברכה, (דרך שיחה פ' בחוקותי עמוד ת"א).

מה הברכה על אכילת שלג

נשאל רבינו זצ"ל, אם אוכל את השלג איזה ברכה מברך, ואם
בכלל מברך, והשיב רבינו זצ"ל עי' איכה רבה (פ"ד ס' י')
שהנזירים היו שותים את השלג והיינו מפני הטומאה, כמש"כ
המשך חכמה באיכה (ד' ז') ובודאי שברכו ע"ז שהכל, (הנותן שלג
כצמר שו"ת אות א' וכתב דמלשון המדרש נראה דהוא משקה ולא אוכל ועי'
ברמב"ם פ"א מטו"א הכ"ב שאינו לא אוכל ולא משקה).

אם הוא כמים שמברך רק לצמאו

ושאל מרבינו, במה שכתב רבינו במכתב, שהנזירים היו אוכלים
את השלג ובודאי שברכו על זה שהכל, האם כל פעם שאכלו
את השלג ברכו ע"ז, או דוקא כשהיו צמאים דומיא דמים בשו"ע
(סי ר"ד סעיף ז), והשיב רבינו זצ"ל, אם נהנים ודאי מברכין. (שם
אות י"ח).

עשיית צורות שלג בשבת

נשאל רבינו זצ"ל האם מותר לעשות מהשלג בשבת צורות של
כדור כמו שמשחקים הילדים ומשליכים אותם א' על חברו,
והשיב רבינו, איסור דאורייתא אין בזה ומ"מ ראוי להזהר דמחזי
כבונה (שם אות ו), וכתב רבינו דאף לילדים קטנים נראה שיש
ליזהר משום שנראה כבונה, (שם אות כ"ז).

אם מותר עשיית צורת אדם ואיבריו

נשאל רבינו זצ"ל האם מותר לעשות בובה משלג שנוהגים
הילדים לעשות בחורף כשיש שלג ורגילים לעשות צורה שלימה
של כל האיברים עי' ביו"ד (סי' קמ"א), והשיב רבינו, אין אוסרים
אלא בגוף שלם וצורה בולטת עי' חכמת אדם (כלל פ"ה ס"ד) ע"ש,
(דולה ומשקה ענינים שונים עמוד רצ"ט, ועי' בהערה שאמר רבינו בשם אביו הקה"י
שאמר להסיר מהבובות האף או עין וכ"כ באורחות רבינו ח"א עמוד רכ"ט ודעת החכמת
אדם שבוה"ז א"צ לפגום הבובות מכיון שאין היום חשד שאין דרך להשתחוות לצורת
אדם, ועי' דינים והנהגות חזו"א י"ד פ"ד ס"א).

אם שלג הוא מוקצה

נשאל רבינו זצ"ל, האם שלג בשבת הוא מוקצה וכתב רבינו, עי'
מנחת שבת (סי' פ), שכתב וז"ל, קרח, ועי' בשו"ע (סי' ש"ב סעיף יא)
דצריך להזהר בחורף שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או
ברד ואם יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהיו מרסק ע"כ,
ועי' שם מתשובות חת"ס חאו"ח (סי' פ"ט) שהניח בצ"ע אם מותר
לטלטל השברי קרח שבכלי לאחר ששברם דאולי הוי כמו שברי
כלי שנשבר בשבת אבל בשם תשובת מאמר מרדכי (סי' ב) כתב
שם דקרח הוא דבר הניטל בשבת ומותר לטלטלו גם בכה"ג ע"כ,
(הנותן שלג כצמר אות ז).

להקפיד שלג בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לתת שלג לתוך תא ההקפאה
בשבת כדי לשמור עליו שלא ינמס, והשיב, מסתבר דמותר, (שם
אות כ"א).

כיסוי נילון לכובע בשבת מחמת השלג

נשאל רבינו זצ"ל, שלג שירד על כסוי הנילון שעל הכובע, האם
מותר לנערו בחוזק בשבת, והשיב רבינו זצ"ל, בנילון לא שייך
סחיטה וליבונו, אבל בלא"ה אסור לצאת בכיסוי נילון בשבת
דהוי אצול טינוף, (שם אות ל"ז).

שלג על כויה בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, אדם שנכוה בשרו בשבת, ויש הטוענים שטוב
לתת על מקום הכויה מעט קרח או שלג מיד לאחר הכויה, האם
שרי לעשות כן בשבת או דלמא יש לאסור משום רפואה בשבת,
והשיב רבינו, אין לעשות כן אא"כ חלה כל גופו או נפל למשכב,
(שם אות מ"ג). ועי' ששאל, אם השלג אינו מרפא כלל אלא רק
מרגיע את מקום הכויה האם בכ"ז יש לאסור, והשיב רבינו, לא
גרע מלחזק מזגו דאסור כמ"ש במשנ"ב (סי' שכ"ח ס"ק ק"ב) ע"ש,
(שם אות נ"ה).

לפנות השלג לצדדין ע"י גוי בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לבקש מגוי להכשיר שביל ע"י
שהוא מפנה את השלג לצדדים או שהגוי דורס על השלג ועל
ידי כך נהיה שביל במקומות בהם יורד שלג רב כדי שיהיה אפשר
לילך לבית הכנסת, והשיב, מסתבר דמותר דהוי שבות דשבות
לצורך מצוה, (שם אות ע"ט).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

נודר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

רבי ישיבת לומז'א ותלמידיה בפתח תקוה

פרשת משפטים - הגאון רבי יוסף ישראלון זצ"ל (י' שבט תשס"ט) | פרשת תרומה - הגד"צ רבי זאב אידלמן זצ"ל (ו' טבת תשס"ב)

פרשת תצוה - הגד"ר מתתיהו זאב שטייגל זצ"ל מייסד ישיבת בית יוסף בבני ברק (י"א אדר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל (כ"ז טבת תשמ"ט)

הסתלק בשבת, ועד לאחר ההלויה שהתקיימה ביום ראשון, רבינו לא עשה הבדלה, ואחר כמה רגעים רבי שמוחה ניחמו והלך.

בנו רבי מרדכי דב קפלן רבה של העיר העתיקה בצפת אצל רבינו

רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל נולד בפולין בר"ח תמוז תרע"א, בגיל תשע שלחוהו הוריו שילמד תורה בישיבת רמיילעס, ושם זכה גם לקירבה יתירה ממרן הגר"ח גרודינסקי. לאחר מכן עבר ללמוד בישיבת סלונים בראשות הגר"ר שבת יגל, ואח"כ בישיבת מיר, שם למד ביגיעה עצומה ושמו יצא בין כתלי הישיבה כבקי וחריף טובא, בין השאר היה בקי בכל ספר קצות החושן על בוריו. בשנת תש"א עלה עם משפחתו לארץ ישראל ולמד בישיבת לומז'א, בהגיעו לפרקו נישא לבתו של הגר"ר אברהם לייב זילברמן רבה של צפת, שנלב"ע קודם לכן, וכבר בעת נישואיו הותנה שהוא ימלא את מקום חמיו ברבנות, ואכן הוא כיהן כרב בצפת כארבעים שנה עד לפטירתו כ"ז טבת תשמ"ט. חלק מחידושי תורתו נדפסו בספר 'מתורת שמוחה'.

בישיבת לומז'א

רבינו החשיב מאוד את רבי שמוחה, והיה רגיל לספר, שזוכר אותו עוד מהישיבה, שהוא היה מהמבוגרים יותר, וכבר אז נודע כבחור תלמיד חכם ולמדן גדול, והיה אומר חבורות. רבינו היה מספר שרבי שמוחה מצא את זייגו בגיל מאוחר מאוד, והיה כמעט אחרון הבחורים המבוגרים בישיבה. כשהתארס, היה זה באותה עת שגם רבינו וכן ידידו הטוב רבי ברל וינטרויב התארסו, כאשר הגיע החתנים לישיבה לקבל ברכת 'מזל טוב' אמר רבי שמוחה בצחות לחברים: החתנים הצעירים הללו יכולים כמעט להיות נכדים שלי".

הגאון רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל רבה של צפת

חביבות ארץ ישראל

סיפר רבינו, שרבי שמוחה עלה לארץ ישראל כנער צעיר, מחוסר כל ומלווה בקשיים רבים. ופעם שאלוהו, האם ארץ ישראל מוצאת חן בעיניו, ענה בתמיחה, שאלה זו דומה לאחד שישראלו אותו האם אמו מוצאת חן בעיניו?! הרי ארץ ישראל חביבה היא ומה מקום לשאלה זו (ספר מתורת שמוחה, בסופו, עמוד פ"ח).

ספר תורה מהלך

לאחר נישואיו התגורר רבי שמוחה בצפת, ולא היה לו קשר עם רבינו. לאחר שנים רבות, בשנת תשמ"ד, כאשר זה עשרות שנים שלא ראו זה את זה, הזדמן רבי שמוחה לשוב בבני ברק לרגל שמחת ברית מילה לנכדו. והנה כאשר עבר ברחוב בשעת צהרים, אמרו לו שהנה ידידו מהישיבה רבינו זצ"ל.

רבי שמוחה התרגש מאוד, ניגש אליו באמצע רחוב רשב"ם, ואחז בזקנו בחיבה, נישק אותו ואמר, אהה, זה הרי אותו חיימק'ה מהישיבה. ואז הוסיף בתקיפות של רב הפוסק הלכות: יש לו דין של ספר תורה מהלך!! ונפרד ממנו בברכת שבת שלום ורבינו המשיך.

ולאחר מכן רבינו הלך לבקר את אביו מרן הסטייפלר כדרכו כל שבת אחרי מנחה גדולה (והיה להם קביעות ללמוד) וכשהגיע סיפר לפי תומו ש "שמוחה צפת'ר זיהה אותי אפילו שלא ראינו הרבה שנים"...1

בפטירת מרן הסטייפלר

כאשר הסתלק מרן הסטייפלר זצ"ל, נסע רבי שמוחה להלוויה והשתתף בה מהבוקר ועד לאחר הקבורה, שהיתה בשעת הצהרים. כאשר התפזרו האנשים הלך רבי שמוחה לבית הסטייפלר כדי לנחם את בנו רבינו זצ"ל.

בשיחה מיוחדת עם בנו ממלא מקומו בצפת הגאון רבי מרדכי דב שליט"א, הוא מתאר לנו את המראה שראו עיניו בעת ההיא: רבינו ישב על כסא נמוך, שבור ועצוב, מעיניו ניכר היטב היגון והצער, ומצחו נטף פלגי זיעה, שכן החדר היה עמוס אנשים, ובנוסף הימים היו ימי אב חמים, אל מול פניו של רבינו הניחו שני מאוררי ענק כדי להחיות את רוחו מהחום המעיק.

כאשר הגיע רבי שמוחה, דן עם רבינו על חיוב הבדלה שהיה לו, כי הסטייפלר

1. מפי עד ראייה - בנו רבי מרדכי דוב הכהן קפלן, ואת חלקו השני של הסיפור סיפר רבי מרדכי דרורי חתנו של רבי שמוחה.

כשבועיים אחרי הסתלקות רבינו, בחודש אדר תשפ"ב, נערכה מספד רבתי בבית הכנסת הגדול בצפת. בנותן טעם להעתיק כאן קטע קצר מהספדו הנפלא של בנו הגאון רבי מרדכי דב קפלן שליט"א (מתוך ספר 'אריד בשיח' עמוד תרכ"ו והלאה):

הגמ' בברכות דף נ"ח אומרת הרואה חכם מחכמי ישראל מברך "שחלק מחכמתו ליראיו" והרואה חכם מאומות העולם מברך "שנתן מחכמתו לבשר ודם", ובא הגר"ר שמוחה זצ"ל ביאר פעם את ההבדל בין 'חלק' ל'נתן', כאשר יש לאדם חפץ והוא מחליט לתת אותו לחבירו, אם כן הוא העביר (בקנין, או מתנה) את מה שיש לו לשמעון, אבל לא נתן לו דבר מעצמותו, כי הוא והחפץ הם שני דברים. לעומת זאת אם אדם פורס עוגה לחתיכות ומחלק, הרי בכל חלק שנותן לאחר יש את כל מה שיש במכלול העוגה, רק בצורה יותר מוקטנת, וכמו כן אם מוזג יין מבקבוק גדול לכמה כוסות, בכל כוסית וכוסית יש אותם המרכיבים שיש בבקבוק, שהרי כוס היין הוא חלק מהבקבוק רק בצורה יותר קטנה.

והנה גם בגויים יש חכמה אבל החכמה היא לא חלק מפנימיותו של הגוי, אינה חודרת אל ליבו, אלא היא בגדר חכמה חיצונית, הוא וחכמתו הם שני דברים נפרדים, אין לחכמה השפעה על התנהגותו ומעשיו, ולכן הנוסח "שנתן" מחכמתו לבשר ודם, כי החכם והחכמה הם שני דברים נפרדים, וכמו אדם שנותן דבר משלו לחבירו.

אבל ביהודים שלומדים תורה, התורה חלק מהם וכמו שאנו מבקשים 'ותן בליבנו להבין' וכו' כי התורה אכן חודרת מן המוח עמוק אל תוך הלב (כל אחד בהתאם לדרגתו), ואין זה נשאר כידיעה בעלמא במוח אלא זה משפיע כל כל התנהגות האדם, והיא עצם מעצמותו. ושפיר מברכים 'שחלק מחכמתו' כי אכן חכמתו חלק מיראיו.

וסיים, שזכה רבינו שכל כך עלה והתעלה בתוה"ק שהתקיים בו כי הוא חיך ואורך ימין' שהתורה אצלו היתה מציא אותו וההוייה שלו, תורת חיים שמחיה אותו בכל רגע ורגע, ולכן ראו אצלו שהוא חי רוחניות וממשש ורואה דברים הנעלמים מבני אדם.

נכד רבינו רבי יעקב ישראל קניבסקי מספידי בהיכל בית הכנסת המרכזי בצפת

מכתבים למערכת

נתכבדנו השבוע לקבל מכתב שאלה מהגר"ר אברהם הכהן ערנטרוי שליט"א, מרבני העיר אנטוורפן:

לכבוד עורכי הגליון 'דברי שיח' ממרן רבינו זי"ע

בפרשת וארא פורסם על המשגיח הגה"צ רבי מתתיהו זצ"ל, שבמלחמת המפרץ (תשנ"א) הלך המשגיח דליקווד זצ"ל לשאול דעת רבינו זי"ע מענין שמירה להישיבה"ק דשם, וזה אי אפשר, כי רבי מתתיהו זצ"ל נעשה משגיח בליקווד רק בשנת תשנ"ח, ומלחמת המפרץ היה בשנת תשנ"א וא"כ הדברים לא ברורים ומובנים.

בברכה שתמשך לפרסם דברי תורה ומוסר השקפה ממרן רבינו זי"ע, ונהנין מזה הרבה מאוד ב"ה. ברוב ברכות עד בלי די

תגובת המערכת: כתבנו בפירוש במאמר הנ"ל שהעובדא היתה במה שכונה "מלחמת המפרץ השנייה" כאשר ארצות הברית תקפה את עיראק. היה זה אחרי אסון נפילת 'מגדלי התאומים' בארצות הברית בשנת תשס"ג.